

Declarația Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse după intruziunea Patriarhiei Constantinopolului pe teritoriul canonic al Bisericii Ruse

Cu profundă tristețe Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a primit noile decizii ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Constantinopol, publicate pe 11 octombrie 2018 de către Patriarhia Constantinopolului: – prin care se confirmă intenția “de acordare a autocefaliei Bisericii Ucrainene”; – privind deschiderea unei “Stavropighii” a Patriarhiei Constantinopolului la Kiev; – „restabilirea canonică în rangul ierarhic sau preoțesc” a conducătorilor schismei ucrainene și a susținătorilor ei și „întoarcerea credincioșilor lor în comuniune cu Biserica”; – privind „revocarea validității” actului Sinodal al Patriarhiei Constantinopolului din 1686, cu privire la transferul Mitropoliei de Kiev Patriarhiei Moscovei.

Aceste decizii ilegale, Sinodul Bisericii Constantinopolului le-a luat în mod unilateral, ignorând apelurile Bisericii Ortodoxe Ucrainene și plinătatea Bisericii Ortodoxe Ruse, precum și ale celorlalte Bisericilor Ortodoxe locale surori, a Întâistătătorilor și ierarhilor lor, de a iniția o discuție panortodoxă asupra problemei. Restabilirea comuniunii cu Biserica schismatică și, cu atât mai mult excomunicată, echivalează cu formarea unei schisme și este condamnată de canoanele Sfintei Biserici: „Dacă ... cineva dintre episcopi, presbiteri, diaconi sau oricine din cler rămâne în comuniune cu cei excomunicați, trebuie să fie el însuși excomunicat, pentru că el tulbură disciplina bisericească” (al 2-lea canon al Sinodului din Antiohia; Canoanele Apostolice 10, 11).

Decizia Patriarhiei Constantinopolului privind „restabilirea” statutului canonic și primirea în comuniune a fostului Mitropolit Filaret Denisenko, excomunicat, ignoră mai multe decizii consecutive ale Sinoadelor episcopale ale Bisericii Ortodoxe Ruse, a căror valabilitate nu suferă îndoială.

Mitropolitul Filaret Denisenko a fost caterisit și readus la starea de mirean printr-o decizie a Sinodului episcopilor Bisericii Ortodoxe Ucrainene de la Harkov, pe 27 mai 1992, pentru că nu a respectat jurămintele făcute pe cruce și Evanghelie, în timpul precedentului Sinod episcopal al Bisericii Ortodoxe Ruse. Sinodul episcopilor Bisericii Ortodoxe Ruse, printr-un decret din 11 iunie 1992, a confirmat decizia Sinodului din Harkov, și a caterisit pe Filaret Denisenko, lipsindu-l de toate rangurile sale ecleziale după următoarele capete de acuzare: – „tratament crud și trufaș față de clerul subordonat, autoritarism și șantaj (Tit 1: 7-8; canonul apostolic 27); – a scandalizat credincioșii prin comportamentul său și viața lui privată (Matei 18: 7; al treilea canon al primului Sinod Ecumenic; al 5-lea canon al celui de-al șaselea Sinod Ecumenic); – sperjur (al 25-lea canon apostolic); – calomnie publică și blasfemie împotriva Sinodului Episcopilor (al 6-lea canon al celui de-al doilea Sinod Ecumenic); – slujirea ritualurilor, inclusiv hirotoniri preoțești, fiind în stare de interdicție (al 28-lea canon apostolic); – formarea unei schisme în Biserică (al 15-lea canon al Sinodului I-II). ” Toate hirotoniile făcute de Filaret după caterisirea sa, din 27 mai 1992, cât și suspendările pe care le-a impus sunt recunoscute ca fiind invalide.

În ciuda apelurilor constante la pocăință, după ce a fost dezbrăcat de demnitatea sa arhiepiscopală, Filaret Denisenko a continuat activitatea sa schismatică, în

special pe teritoriul altor Biserici locale. El a fost anatemizat de un decret al Sinodului episcopal al Bisericii Ortodoxe Ruse din 1997.

Aceste decizii au fost recunoscute de toate Bisericile Ortodoxe locale, inclusiv de Biserica Constantinopolului. Pe 26 august 1992 Sanctitatea Sa, Patriarhul Constantinopolului, Bartolomeu, a răspuns scrisorii Sanctității Sale, Patriarhul Alexei, al Moscovei și al Întregii Rusii, anunțând caterisirea Mitropolitului Filaret al Kievului: „Sfânta și Marea noastră Biserică a lui Hristos, recunoscând pe deplin competența exclusivă a Sfintei voastre Biserici Ruse, asupra acestei chestiuni, ia act de decizia sinodală cu privire la subiectul sus-menționat”.

Intr-o scrisoare din data de 7 aprilie 1997 a Sanctității Sale, Patriarhul Bartolomeu către Patriarhul Alexei, cu privire la anatemizarea lui Filaret Denisenko, se spune: „După ce a primit avizul deciziei de mai sus, am informat ierarhia Tronului nostru Ecumenic și l-am rugat să nu mai aibă nici o comuniune eclezială cu persoanele menționate mai sus.”

Acum, după mai bine de două decenii, Patriarhia Constantinopolului și-a schimbat poziția din motive politice.

Luând decizia de a achita liderii schismei și a „legaliza” ierarhii acesteia, Sfântul Sinod al Bisericii Constantinopolului se referă la „privilegiile canonice ale Patriarhului Constantinopolului” inexistente, constând în a „primi petiții de la ierarhii și clericii tuturor Bisericilor autocefale”. Aceste pretenții, sub forma în care acestea se desfășoară în prezent de către Patriarhul Constantinopolului, nu au avut niciodată sprijinul plinătății Bisericii Ortodoxe: ele sunt fără nici un fundament în sfintele canoane și contrazic în mod direct, în special al 15-lea canon al Sinodului din Antiohia: „Când un episcop a fost acuzat de diverse greșeli și toți episcopii din teritoriu au fost în unanimitate de acord ca el să primească o hotărâre nefavorabilă, acesta nu va mai putea să apără în fața unei alte instanțe, ci decizia episcopilor teritoriului va rămâne irevocabilă”.

Ele sunt, de asemenea, contrazise de practica deciziilor Sfintelor Sinoade Ecumenice și Locale și de comentariile canoniștilor cu autoritate, bizantini și actuali. Astfel, Ioan Zonaras scrie: „[Patriarhul] Constantinopolului este recunoscut ca judecător nu asupra tuturor mitropoliților, în general, ci numai pentru cei care îi sunt subordonați lui. Astfel, nici mitropolii Siriei, nici cei ai Palestinei, Feniciei, Egiptului nu pot fi aduși împotriva voinței lor în fața tribunalului său, ci mitropolii sirieni depind de judecata Patriarhului Antiohiei, cei din Palestina de Patriarhul Ierusalimului, iar cei din Egipt sunt judecați de cel din Alexandria, prin care sunt hirotoniți și cărora le sunt subordonați”.

Cel de-al 116-lea (118-lea) canon al Sinodului din Cartagina subliniază imposibilitatea primirii în comuniune a unei persoane condamnate de către o altă Biserică locală: „Oricine este înlăturat de la împărtășire ... și merge în secret peste mări pentru a se împărtăși, va primi ca pedeapsă caterisirea”. Regăsim aceeași idee în scrisoarea canonică a Sinodului către Papa Celestin: „Cei care, în eparhia lor, sunt înlăturați de la comuniune, să nu fie primiți în comuniune de Sfinția Ta ... Oricare ar fi afacerile începute, ele trebuie puse la locul lor”.

Sfântul Nicodim Aghioritul în lucrarea sa „Pidalion“, sursă a dreptului eclezial cu autoritate pentru Biserica Constantinopolului, interpretează canonul al 9-lea al celui de-al IV-lea Sinod Ecumenic, respingând eroarea dreptului Constantinopolului de a se pronunța în privința altor Biserici: „Întâistătătorul Constantinopolului nu are dreptul de a acționa în eparhiile și în regiunile altor Patriarhii, iar această regulă nu-i dă dreptul de a se pronunța în privința oricărui fel de probleme din Biserica universală ...” Enumerând diferite argumente pentru a sprijini această teză, referindu-se la punerea în aplicare a deciziilor Sinoadelor Ecumenice, Sf. Nicodim trage următoarea concluzie: “Astăzi... Întâistătătorul Constantinopolului este primul, singurul și ultimul judecător pentru mitropoliții care îi sunt subordonați, dar nu și pentru cei care sunt subordonați altor patriarhii. Căci, așa cum am spus, judecătorul ultim și comun al tuturor Patriarhilor este Sinodul Ecumenic și nimeni altul”. Prin urmare, se pare că Sinodul Bisericii din Constantinopol, canonic, nu are nici un drept de a anula sentințele judiciare emise de Sinodul episcopilor Bisericii Ortodoxe Ruse. Însușirea puterii de a anula deciziile, judiciare sau de altă natură, a altor Biserici Ortodoxe locale, nu este decât o manifestare a noii false doctrine proclamate de acum de Biserica Constantinopolului, atribuind Patriarhului Constantinopolului drepturile unui “prim fără egal” (primus sine paribus) cu jurisdicție universală. „Această viziune pe care o are Patriarhia de la Constantinopol asupra propriilor drepturi și puteri depline intră în contradicție totală cu tradiția canonică de secole pe care se bazează existența Bisericii Ortodoxe Ruse și cea a altor Biserici locale” avertizează Sinodul episcopilor Bisericii Ortodoxe Ruse din 2008 în actul său “Despre unitatea Bisericii”. În același document, Sinodul cheamă Biserica Constantinopolului: „să dea dovadă de prudență până la analiza pan-ortodoxă a inovațiilor enumerate, și să se abțină de la acțiuni ce ar putea rupe unitatea ortodoxă. Aceasta se referă în special la încercările de a revizui granițele canonice ale Bisericilor Ortodoxe locale”

Actul din 1686, confirmând translatarea Mitropoliei de la Kiev, în jurisdicția Patriarhiei Moscovei, semnat de Sanctitatea Sa, Patriarhul Constantinopolului, Dionisie al IV-lea și de Sfântul Sinod al Bisericii Constantinopolului, nu este un subiect supus revizuirii. Decizia de a “revizui” acest document este nulă. În caz contrar, ar fi posibil să se anuleze orice document care definește teritoriul canonic și determină statutului unei Biserici locale, indiferent de vechimea ei, autoritatea sa și recunoașterea acesteia de către comunitatea eclezială.

Nici actul sinodal din 1686, nici alte documente însoțitoare nu spun nimic despre caracterul provizoriu al transferului Mitropoliei de Kiev către jurisdicția Patriarhiei Moscovei, nici posibilitatea de a anula acest act. Încercarea ierarhilor Patriarhiei Constantinopolului de a revizui acest act după mai bine de trei ani de la data publicării, deoarece ar urmări obiective politice și corupte, este contrar spiritului Sfintelor Canoane ale Bisericii Ortodoxe, care nu admit posibilitatea revizuirii frontierelor ecleziale delimitate, și care nu au fost discutate de o perioadă lungă de timp. Astfel, canonul 129 (133) al Sinodului de la Cartagina proclamă: „Dacă cineva (...) convertește un loc la unitatea sobornicească și l-ar deține timp de trei ani fără ca cineva să-l pretindă, nu îi va mai fi cerut, cu condiția, totuși, ca în acești trei ani să fie un episcop care să îl revendice și nu a făcut-o” Cât, în ce privește al 17-lea

canon al celui de-al IV-lea Sinod Ecumenic, acesta stabilește o perioadă de treizeci de ani pentru a reexamina în Sinod controversile de apartenență, chiar și cu privire la parohii: "Parohiile de la țară sau ale satelor, aparținând unei Biserici, trebuie să rămână fără schimbare ale episcopilor care le dețin, mai ales dacă le-au administrat fără a fi contestate timp de treizeci de ani".

Cum este posibil anularea deciziilor care au fost aplicate timp de trei sute de ani? Aceasta ar reveni la o tentativă de a considera "ca nulă și fără de cale" întreaga istorie consecutivă a dezvoltării vieții bisericești. Patriarhia Constantinopolului pare să nu observe că frontierele Mitropoliei de Kiev din 1686, care, după cum anunță acum, a revenit în sâmurile sale, diferă în mod semnificativ de granițele actuale ale Bisericii Ortodoxe Ucrainene, și că n-ar îngloba decât o mică parte din aceasta. Astăzi, Mitropolia de Kiev, ca atare, cuprinde orașul Kiev și unele districte din jurul său. Majoritatea eparhiilor Bisericii Ortodoxe Ucrainene, în special în estul și sudul țării, au fost fondate și s-au dezvoltat în cadrul Bisericii Ruse Autocefale, fiind rodul muncii sale misionare și pastorale. Manevra de astăzi a Patriarhiei Constantinopolului este o încercare de a răpi ceea ce nu i-a aparținut niciodată.

Actul din 1686 a pus capăt celor două sute de ani de diviziune forțată în istoria seculară a Bisericii Ruse, care, în ciuda circumstanțelor politice schimbătoare, a avut întotdeauna conștiința de a constitui un întreg. După reunificarea Bisericii Ruse în 1686, și timp de peste 300 ani, nimeni nu s-a îndoit vreodată că ortodocșii din Ucraina fac parte din credincioșii Bisericii Ruse, și nu din Patriarhia Constantinopolului. Astăzi, în ciuda presiunii forțelor anticlericale, aceste milioane de credincioși prețuiesc unitatea Bisericii întregii Rusii și sunt credincioși față de ea. Tentativa Patriarhiei Constantinopolului de a decide soarta Bisericii Ortodoxe Ucrainene fără consimțământul ei, este o încălcare anticanonică a teritoriilor ecleziale străine. Regula canonică proclamă: „Aceeși regulă va fi, de asemenea, observată în alte eparhii și în toate provinciile, astfel ca nici un episcop iubit de Dumnezeu să nu pună stăpânire pe o altă provincie, care să nu fi fost deja și de la început sub autoritatea sa sau a predecesorilor săi; și dacă și-a însușit-o prin forță și a supus-o, o va reda, astfel încât canoanele Părinților să nu fie încălcate, și nici ca, sub pretextul actelor sfinte, să se strecoare mândria puterii lumesti și, fără să ne dăm seama, să pierdem treptat libertatea pe care ne-a dat-o Domnul nostru Iisus Hristos, prin Însuși scump Sângele Său, tuturor oamenilor.” (Canonul al 8-lea, al celui de-al III-lea Sinod Ecumenic).

Decizia Patriarhiei Constantinopolului de a-și ridica o „stavropighie” în Kiev, cu acordul autorităților civile, fără consultarea sau acordul ierarhiei canonice a Bisericii Ortodoxe Ucrainene cade sub incidența acestui canon.

Justificându-se ipocrit prin dorința de a restabili unitatea Ortodoxiei Ucrainei, Patriarhia Constantinopolului provoacă o diviziune și mai mare prin deciziile sale nesăbuite și politic interesate; ele agravează suferința Bisericii Ortodoxe Ucrainene. Primirea în comuniune a schismaticilor și a unei persoane anatemizate de o altă Biserică locală, cu toți „episcopii” și „clericii” pe care i-a hirotonit, invazia pe teritorii canonice străine, încercarea de a nege propriile decizii și obligații istorice, toate acestea pune Patriarhia Constantinopolului în afara spațiului canonic și, spre marele nostru regret, face să ne fie imposibil de a mai rămâne în comuniune

euharistică cu ierarhi, clerul și mirenii săi. De acum înainte, și până ce Patriarhia Constantinopolului dezaprobă deciziile sale anti-canonice, este imposibil tuturor slujitorilor Bisericii Ortodoxe Ruse de a sluji împreună cu clerul Bisericii Constantinopolului, și mirenii să participe la slujbele oficiate în bisericile lor.

Transferul de ierarhi sau clerici ai unei Biserici canonice la un grup schismatic sau partajarea comuniunii euharistice cu aceștia este o crimă canonică și atrage după sine sancțiunile care se impun, dacă este cazul.

Ne amintim cu durere profeția Domnului nostru Iisus Hristos cu privire la timpurile ispitelor, când creștinii vor suferii în mod special, căci „din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci“ (Matei 24, 12). Într-un context în care bazele relațiilor inter-ortodoxe sunt atât de profund erodate, înaintea unei astfel de ignorări totale a normelor dreptului canonic bisericesc, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse consideră de datoria lui să se ridice pentru a apăra fundamentele Ortodoxiei, pentru apărarea Sfintei Tradiții a Bisericii, căruia i se substituie doctrine noi și străine, sub autoritatea universală a primului inter pares.

Chemam Întâistătătorii și Sfintele Sinoade ale Bisericilor Ortodoxe locale, să evalueze în mod corespunzător actele anti-canonice mai sus menționate de către Patriarhia Moscovei și de a căuta împreună o cale de ieșire din criză extrem de gravă care rupe trupul Bisericii celei una, sfântă, sobornicească și apostolică.

Ne exprimăm întregul nostru sprijin Preafericitului Părinte Mitropolit Onufrie al Kievului și al Întregii Ucraine și plinătății Bisericii Ortodoxe Ucrainene în aceste vremuri dificile pentru ea. Ne rugăm ca fiii Săi credincioși să fie fermi în apărarea curajoasă a adevărului și a unității Bisericii canonice în Ucraina.

Cerem ierarhilor, clericilor, monahilor și mirenilor din toată Biserica Ortodoxă Rusă de a-și intensifica rugăciunile pentru frații și surorile noastre în credință, în Ucraina. Fie ca paza Preasfintei Împărătese a Cerului, a Cuvioșilor Părinți ai Peșterilor din Kiev, a Sfântului Iov de Poceaev, a noilor mucenici, mărturisitori și a tuturor sfinților Bisericii Ruse să fie cu noi cu toți.